

Warszawa, 31 sierpnia 2018 r.

Uwagi Fundacji Panoptykon¹ do Kodeksu dobrych praktyk w sprawie przetwarzania danych osobowych dla celów badań naukowych przez biobanki w Polsce²

Zespół ds. etycznych, prawnych i społecznych aspektów biobanków (ELSI) działający w ramach konsorcjum BBMRI.pl przekazał Fundacji Panoptykon do konsultacji treść Kodeksu dobrych praktyk w sprawie przetwarzania danych osobowych dla celów badań naukowych przez biobanki w Polsce. Poniżej przekazujemy uwagi do kodeksu w formie tabeli. Jednocześnie deklarujemy gotowość do wyjaśnienia wszelkich wątpliwości związanych z naszymi uwagami oraz konsultacje ewentualnej kolejnej wersji projektu.

PUNKT	FRAGMENT	KOMENTARZ
1.	<i>Konsekwencją stosowania się do niniejszego Kodeksu jest stworzenie domniemania wywiązywania się przez administratorów danych z obowiązków wynikających z Rozporządzenia.</i>	Z przepisów RODO nie wynika, aby stosowanie się do Kodeksu postępowania tworzyło domniemanie prawne wywiązywania się przez administratorów z obowiązków wynikających z RODO. Organ nadzorczy lub sąd będzie rozpatrywał każdy przypadek oddzielnie. Stosowanie rozwiązań przewidzianych w zatwierdzonym przez organ nadzorczy kodeksie może być argumentem na rzecz dopuszczalności takich praktyk, jednak nie ma w tej sytuacji mowy o domniemaniu, które ma automatyczny skutek prawny.
3.	<i>W sytuacji, kiedy biobank jest podmiotem prowadzącym działalność leczniczą (...), a pozyskiwanie materiału biologicznego do badań i danych osobowych następuje w związku ze świadczeniami zdrowotnymi, zastosowanie do ochrony danych dawcy będą miały regulacje ustawy o prawach pacjenta i</i>	Ten fragment budzi nasze wątpliwości, ponieważ sugeruje, że w przypadku gdy biobank pozyskuje materiał w związku ze świadczeniami zdrowotnymi, nie stosuje się RODO. Tymczasem rozporządzenie znajdzie swoje zastosowanie niezależnie od kontekstu pozyskania przez biobank danych osobowych czy też charakteru jego działalności. Ustawa o prawach

¹ Stanowisko przygotowane przez Karolinę Iwańską.

² Wersja z 20 czerwca 2018 r.

	<i>Rzeczniku Praw Pacjenta.</i>	pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta ma charakter uzupełniający względem RODO, jednak jako rozporządzenie unijne RODO będzie bezpośrednio stosowane i będzie miało pierwszeństwo przed ustawą. Postulujemy doprecyzowanie tego fragmentu.
Pkt 4. Część „Zalecenia”, pkt 4.1 (s. 10)	<i>Zgoda taka powinna spełniać warunki określone w pkt 4 niniejszego Kodeksu.</i> <i>Pkt 4: Rozporządzenie nie określa formy zgody, wskazuje jedynie, że powinna być ona wyrażona dobrowolnie, świadomie i jednoznacznie.</i>	Sugerujemy dodać w Kodeksie wyjaśnienie, co oznacza, że zgoda powinna być wyrażona „dobrowolnie, świadomie i jednoznacznie” oraz podanie pozytywnych i negatywnych przykładów. Uważamy, że celem Kodeksu powinno być doprecyzowanie postanowień RODO, a w związku z tym ułatwienie interpretacji tych postanowień podmiotom stosującym Kodeks. W przeciwnym razie istnieje ryzyko doprowadzenia do niejednolitej interpretacji nieostrych postanowień RODO przez podmioty z tego samego sektora.
Pkt 4. Część „Zalecenia”, pkt 4.6 (s. 11).	<i>Biobank powinien (...) określić główne kategorie odbiorców (...).</i>	Nie rozumiemy, dlaczego w kontekście odbiorców danych osobowych informacja przekazywana podmiotom danych miałaby obejmować wyłącznie ich kategorie (i to tylko te główne), a nie listę konkretnych odbiorców. Naszym zdaniem nie spełnia to art. 13 ust. 1 lit. e RODO. Postulujemy zmianę w tym zakresie.
Pkt 5.2 (s. 13)	<i>Dane pochodzące z dokumentacji medycznej mogą być przez biobank przetwarzane dla celów naukowych (...):</i> <i>2) w sytuacji, gdy uzyskanie zgody jest niemożliwe lub wiązałoby się z niewspółmiernie dużym wysiłkiem możliwe jest przekazanie danych niezbędnych do prowadzenia badań naukowych na podstawie umowy z podmiotem dysponującym dokumentacją medyczną; zgodnie z</i>	Sygnalizujemy, że obecne brzmienie art. 24 ust. 4 ustawy o prawach pacjenta zawiera odwołanie do ustawy o ochronie danych osobowych z 1997 r., która już nie obowiązuje. Tymczasem najnowsza wersja projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia 2016/679 w art. 90 pkt 1 ³ przewiduje całkowite wykreślenie tego przepisu. Dlatego powoływanie się na ten przepis w Kodeksie uważamy za niewłaściwe. Poza tym, nawet jeśli ten

³ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12302951/katalog/12457732#12457732>

	<i>art. 24 ust. 4 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, możliwe jest zawarcie umowy o powierzenie przetwarzania danych (...);</i> <i>3) jeśli dokumentacja medyczna była prowadzona przez podmiot prowadzący działalność leczniczą, której jednostką organizacyjną jest biobank; w takiej sytuacji nie jest wymagana ponowna zgoda ani umowa.</i>	przepis zostanie utrzymany, trzeba podkreślić, że mówi on o umowie powierzenia. Konstrukcja powierzenia danych ma zastosowanie tylko wtedy, kiedy w grę wchodzi przetwarzanie ich przez inny podmiot na zlecenie administratora i w celach określonych przez niego (a nie przez podmiot przetwarzający). W naszym rozumieniu cel naukowy jest odrębnym celem, realizowanym samodzielnie przez biobank, który znajduje się w pozycji administratora, a nie podmiotu przetwarzającego, stąd wybór umowy powierzenia w tej sytuacji nie będzie właściwy. Mamy również wątpliwości co do pkt. 3. Dopuszczalność dalszego przetwarzania danych (w innym celu niż pierwotnie zakładany) wymaga wskazania odpowiedniej podstawy prawnej (np. zgody albo uzasadnionego interesu); to, że taka operacja ma miejsce w ramach jednej organizacji, nie zwalnia administratora z wymogów RODO. Administrator musi mieć odrębną podstawę prawną dla przetwarzania danych w odrębnych celach. W grę może wchodzić np. przetwarzanie danych w celu świadczenia usług leczniczych albo w celach naukowych. Dalsze przetwarzanie danych w celach naukowych bez dodatkowej zgody osoby, której dane dotyczą, będzie możliwe po spełnieniu przesłanek z art. 6 ust. 4 RODO (przy uwzględnieniu motywu 50). Jednocześnie chcemy podkreślić, że Fundacja nie specjalizuje się w prawie medycznym. Istnieje zatem możliwość, że nasze wątpliwości wynikają z niezajomości przepisów i praktyki w tym zakresie. Jeśli tak jest, będziemy wdzięczni za odniesienie się do naszych wątpliwości.
Pkt 7.1 (s.	<i>Każdy biobank działający dla celów</i>	Zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. b RODO, dane

16)	<i>naukowych ma obowiązek wykazania, że dane, które przetwarza, powiązane są z zakresem jego działalności, a zatem z celami naukowymi.</i>	osobowe muszą być zbierane w „konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach” (zasada ograniczenia celem). Dlatego naszym zdaniem nie wystarczy ogólne wskazanie, że dane są przetwarzane w „celach naukowych”, ale konieczne jest wskazanie konkretnego projektu badawczego, do którego przetwarzanie danych jest niezbędne.
Pkt 7.3.9.	<i>Biobank powinien dokumentować przetwarzanie danych poprzez: (...)</i>	Naszym zdaniem oprócz wymienionych w tym punkcie procedur, instrukcji i wykazów, podstawowym dokumentem dokumentującym przetwarzanie danych powinien być rejestr czynności przetwarzania. Jest o nim mowa w dalszej części kodeksu, ale sugerujemy wspomnienie o nim również w tej części.
Pkt 8.5.1. (s. 21)	<i>W przypadku osób niezdolnych do wyrażenia zgody, w sytuacji gdy osoby te uzyskają lub odzyskują zdolność do wyrażenia zgody, należy podjąć próbę uzyskania od tych osób zgody na dalsze przetwarzanie ich danych osobowych.</i>	Nie jest dla nas jasne, na jakiej podstawie rozpoczęto przetwarzanie danych osobowych osoby, która była niezdolna do wyrażenia zgody. Postulujemy doprecyzowanie tego punktu.
Pkt 9 (s. 21)	<i>W przypadku biobanków należy wskazać, że jeśli nie mają one odrębnej osobowości prawnej (...) limit 250 osób będzie odnosił się do wszystkich pracowników tego podmiotu, a nie tylko do pracowników biobanku.</i>	Nie rozumiemy, dlaczego w tym miejscu Kodeks odwołuje się do przesłanki 250 pracowników, skoro przetwarzanie danych osobowych w biobanku obejmuje szczególne kategorie danych osobowych. Kryterium liczby pracowników jest w tym kontekście nieistotne, ponieważ biobank i tak ma obowiązek prowadzenia rejestru czynności przetwarzania z uwagi na fakt przetwarzania szczególnych kategorii danych. Zgodnie ze stanowiskiem Grupy Art. 29 ⁴ do powstania obowiązku prowadzenia rejestru czynności wystarczy, że spełniona jest jedna z przesłanek z art. 30 ust. 5 RODO.
10.4 oraz 10.5 (s. 23)	<i>10.4. Administrator powinien niezwłocznie powiadomić osoby,</i>	Nie jest dla nas jasna relacja pomiędzy tymi dwoma postanowieniami. Oba

⁴ <https://uodo.gov.pl/pl/123/214>

	<i>których dane są przetwarzane, w sytuacji gdy nastąpiło naruszenie ochrony danych osobowych.</i> <i>10.5. Jeżeli naruszenie ochrony danych osobowych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator bez zbędnej zwłoki zawiadamia osobę, której dane dotyczą, o takim naruszeniu.</i>	nakazują niezwłoczne powiadomienie o naruszeniu bezpieczeństwa danych osób, których dane dotyczą, z tą różnicą, że pkt 10.4 mówi o wszystkich naruszeniach (nie tylko tych, które mogą powodować wysokie ryzyko dla praw lub wolności danej osoby). Sugerujemy zmianę tych postanowień w taki sposób, aby ich interpretacja nie budziła wątpliwości dla podmiotów stosujących Kodeks.